

19 D'OCTUBRE

DIA DE LES DONES ESCRITORES

de

NOVEL·LA NEGRA

COMISSIÓ DE BIBLIOTECA

IES DH

COMISSIÓ DE COEDUCACIÓ

DONES ESCRIPTORES I LA NOVEL·LA NEGRA

La novel·la negra sovint ha estat associada a les històries fosques, a la mort, al gènere masculí... on les dones es limitaven a ser personatges estereotípics: víctimes, objectes de desig o esposes de policies, cruels assassines ... ,és a dir, eren “femmes fatales”, simples apèndix de l’heroi de la història.

Aquesta presentació vol donar a conèixer en el marc del Dia Internacional de les Dones Escriutores, el 19 d’octubre, el retrat de 13 escriptores del gènere de la novel·la negra, on es planteja el concepte de “dona”, alliberant-lo de la fatalitat que històricament se li ha donat al món novelístic escrit per homes.

les

INICIADORES

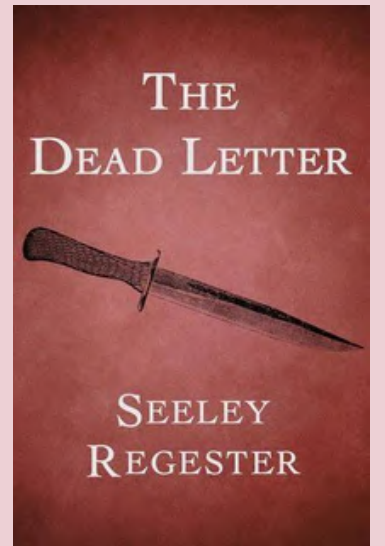

DONA A DONA. EL FIL VERMELL DE LA NOVEL·LA NEGRA

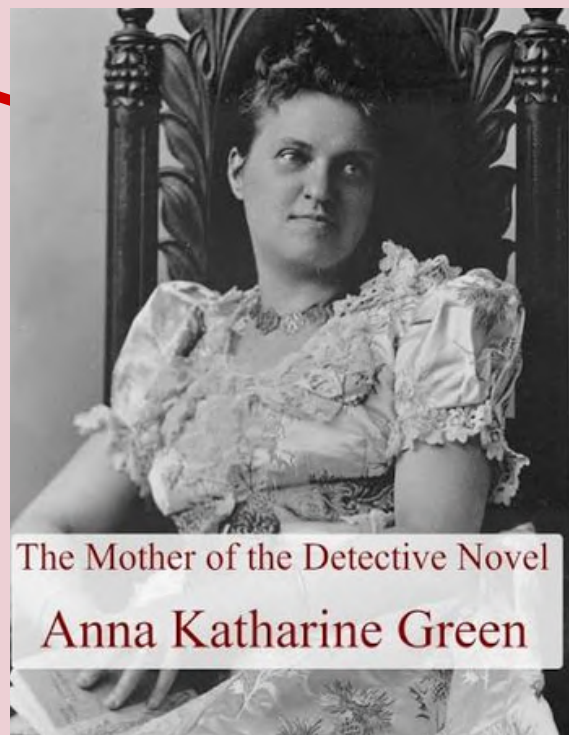
Abans que es consolidàs les regles del gènere, al segle XIX aquestes foren les autores que aixecaren les bases metodològiques i de la intriga:

Seeley Regester (Seudònim de Metta Victoria Fuller Victor, EE. UU.): Considerada la primera dona que va escriure una novel·la policial, *El departament de cartes mortes* (1866), publicada pocs anys després dels relats d'Edgar Allan Poe.

Anna Katharine Green (EE. UU.): Coneguda com “la mare de la novel·la detectivesca”. La seva obra *El cas Leavenworth* (1878) va introduir els procediments legals i forenses abans que Arthur Conan Doyle publicara a Sherlock Holmes. Va crear a Amelia Butterworth, la primera detectiu civil de la literatura.

AGATHA CHRISTIE és el referent més conegut com a escriptora de novel·la negra. És la reina indiscutible del “whodunit” (misteri de enigma clàssic) i de la novel·la de detectius.

L'autora va trencar amb els estereotips tradicionals de la literatura de misteri i va crear un ampli ventall de figures femenines que escapen del paper de simples víctimes o espectadores.

Agatha Christie demostra a través de les seves dones que **el silenci, la paciència i l'aparença inofensiva són armes de poder molt més eficaces que la força bruta o la deducció purament mecànica.** Tot i retratar una societat fortament classista i tradicional, dota les seves protagonistes d'una agudesament mental extraordinària que sovint deixa en evidència la vanitat dels homes.

L'autora es va avançar en el seu temps reflexant a noies independents que viatgen, investiguen per compte propi i rebutgen esperar a ser "rescatades" o dones magnètiques, intel·ligents i amb una gran ambició que esdevenen el centre de la trama.

Tant fou el carisma que impregnaven aquests dones que moltes de les obres d'Agatha Christie han estat duïtes al cinema.

GRANS DETECTIUS

A les seves pàgines hi trobam protagonistes que són grans detectius: Miss Marple i Tuppence Beresford a *Matar és fàcil*.

AVENTURERES

Aventureres com Anne Beddingfeld a *El secret de les set esferes*.

DONES AMB PODER

DONES MANIPULADORES

També hi trobam a les seves pàgines a dones manipuladores com a *Maldat sota el sol* amb Arlena Marshall.

I fins i tot, matarques o dones influents que controlen el nucli familiar i l'economia domèstica com Emily Boynton, la matriarca de la novel·la *Cita amb la mort*.

En el panorama

INTERNACIONAL

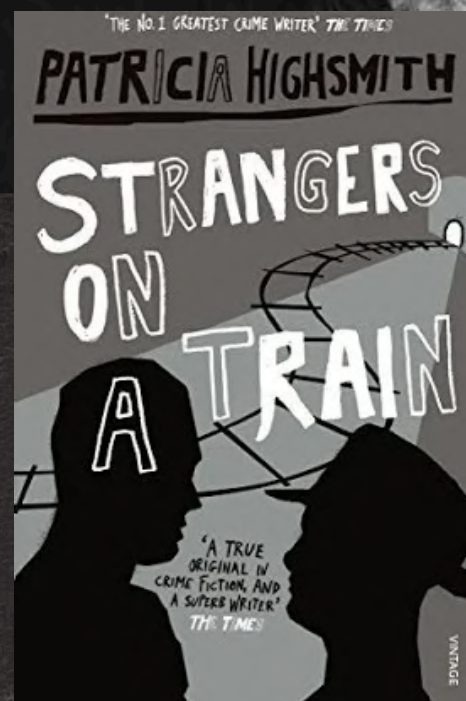
DOROTHY B. HUGHES

Dorothy B. Hughes (EE. UU.): Pionera absoluta del hard-boiled i el noir americano escrit per dones. Novel·les com *En un lloc solitari* ((In a Lonely Place, 1947) exploren la ment d'assasins i l'atmosfera criminal amb una duresa que rivalitza amb Raymond Chandler. En aquesta obra Hughes presenta dones que no busquen seduir ni portar a la perdició l'antihom, sinó que l'observen amb lucidesa i desconfiança.

En lloc de confiar en la perspicàcia dels policies masculins, són els personatges femenins —com Laurel (la parella de *Dix Steele*) i Sylvia (l'esposa del detectiu Brub Nicolai) a *En un lloc solitari*— qui utilitzen la intuïció i l'observació per descobrir la veritable naturalesa del protagonista i salvar-se a si mateixes.

PATRICIA HIGHSMITH

Una de les màximes pioneres estatunidenca del suspens psicològic i la novel·la negra, centrada en la culpa, la mentida, la moral ambigua i el crim. L'autora texana és reconeguda per renovar la novel·la detectivesca perquè es focalitza a la veu narradora dels pensaments de l'assassí i es relaciona amb la teoria existencialista iniciada per Fyodor Dostoyevsky, la teoria psicoanalítica del desig de Sigmund Freud i la representació de l'homosexualitat en les seves protagonistes. Creadora de personatges complexos com Tom Ripley i de la saga d'aquest personatge.

Moltes protagonistes femenines o dones secundàries viuen **ofegades per les convencions socials, el matrimoni o la maternitat** (com passa a *El diari d'Edith*), mostrant una **fragilitat mental que pot derivar en la paranoia o la violència**.

Altres són l'antítesi de la "femme fatale". Les seves dones rarament utilitzen la seducció eròtica per manipular els homes a la manera del noir clàssic nord-americà. Sovint són **personatges complexos, quotidians, atrapats en les seves pròpies contradiccions**.

Les dones poden ser assetjades, enganyades o assassinades, però també poden ser trencadores, fredes o moralment ambigües. Com a dona homosexual que va haver de conviure amb l'època de la Guerra Freda i la por a la visibilitat, Highsmith va explorar les relacions afectives entre dones des d'un lloc inèdit.

GILLIAN FLYNN

Referent del thriller psicològic modern amb obres que foren la base d'estrenes cinematogràfiques: *Sharp objects* (2006), *Dark places* (2009) i *Gone Girl* (2012).

La figura de la dona a les obres de Gillian Flynn trenca amb el paper tradicional de la víctima innocent o la femme fatale, presentant **antiheroïnes complexes, moralment corruptes i manipuladores que desafien els estereotips de gènere.**

Personatges com Amy Dunne a *Perduda* o Camille Preaker a *Ferides obertes* exemplifiquen aquest **rebuig al rol de la dona ideal a través de narratives marcades per l'agressivitat, els traumes i la subversió de la moralitat.**

En el panorama

NACIONAL

ALICIA GIMÉNEZ BARLETT

Alicia Giménez Barlett (Almansa, 1951) se n'adonà que les dones sempre apareixien a les novel·les policiaques com a víctimes o com a ajudants. Sota la premisa de dinamitar aquest tòpic, Barlett va crear en els 90 la figura de l'**inspectora Petra Delicado: una veu conscientement feminista**. Aquest canvi radicial va exercir de trencagels: la visibilitat de les escriptores del gènere negre ha anat "in crescendo" al mateix temps que la de les seves protagonistes en una corrent paral·lela al canvi social: dones jutges, forenses o investigadores s'han incorporat a les pàgines del *neo noir* español en un món tradicionalment masculí.

Aquest personatge és una inspectora de policia Barcelona, feminista, mordaç, intel·ligent i allunyada dels estereotips tradicionals del gènere.

Una habitación ajena (1997) – Premi Femení Singular; novel·la que recupera la figura de l'escriptora Virginia Woolf i la seva assistenta.
Donde nadie te encuentre (2011) – Premi Nadal; basada en la vida real de Teresa Pla Meseguer ("La Pastora"), un personatge intersexual i transgressor durant la posguerra espanyola.

DOLORES REDONDO

La història d'èxit de Dolores Redondo ha estat mil vegades contada: la Trilogía de Baztán (*El guardián invisible*, *Legado en los huesos* y *Ofrenda a la tormenta*) va aconseguir les bendicions de crítica i lectors perquè l'autora ha sabut mesclar magistralment fenòmens sobrenaturals, tradicions navarres ancestrals, un paisatge protagonista i una policia carismàtica: Amaia Salazar, formada al FBI.

“M'agrada que hi hagi veus femenines sobre tot perquè ara la dona ocupa llocs més rellevants a la societat. És normal que parlem d'una inspectora o una jutja molt competitiva. Això fa cent anys ens hauria semblat ciència ficció. És un reflexe de la realitat social que vivim”.

Protagonistes femenines fortes en un món d'homes: Les figures principals de les seves sagues —com la inspectora Amaia Salazar a la *Trilogia del Baztán* o la psicòloga forense Nash Elizondo a *Las que no duermen*— ocupen **rols d'autoritat en cossos policials o d'investigació tradicionalment masculinitzats. Són personatges decisius, tenaços i amb molta força interior.**

BERNA GONZÁLEZ HARBOUR

La periodista Berna Gonzalez Harbour es llançà de ple al món policíac amb el seu primer llibre sobre la comissària María Ruiz: *Verano en rojo*.

Un éxit al qual li han seguit altres dues entregues (*Márgen de error* i *Las lágrimas de Claire Jones*) sobre un personatge que té en comú amb l'escriptora la força i la independència. **És dura, exigent, intuïtiva i profundament tossuda a l'hora de buscar la veritat.** Sota una capa aparent de fredor professional, amaga una gran empatia cap a les víctimes. No és la típica policia autodestructiva o Aacoholitzada del gènere negre clàssic, sinó una **dona pragmàtica i observadora** que utilitza la psicologia per interrogar.

Els personatges femenins a les novel·les de Berna González Harbour destaquen per la seva **complexitat, força i per allunyar-se dels tòpics clàssics del gènere policíac.**

L'autora utilitza les seves protagonistes com un mirall per abordar la crítica social, el periodisme i el paper real de la dona en entorns tradicionalment masculins.

MARIA ORUÑA

A les novel·les de Maria Oruña les dones tenen un paper central, sovint trencant amb els estereotips clàssics de la novel·la negra i històrica.

La tinent Valentina Redondo representa per una banda el lideratge i la fortalesa. És la protagonista de la saga *Los libros del Puerto Escondido* (com Puerto escondido, Donde fuimos invencibles o Los inocentes). És tinent de la Unitat Orgànica de Policia Judicial de la Guàrdia Civil a Cantàbria. I per l'altra representa la **complexitat i intel·ligència**: Es doctora en Psicologia Jurídica i Forense per la Universitat de Santiago de Compostela. Es caracteritza per una ment analítica, una gran observació i un perfil sobri, ferm i professional, fugint del clixé del detectiu torturat tradicional.

En novel·les com *El bosque de los cuatro vientos* (ambientada a la Galícia de 1830), Oruña situa una dona com a eix vertebrador que s'enfronta valentament a les convencions socials, culturals i patriarcals de la seva època.

En els seus thrillers (per exemple, *Lo que la marea esconde*), les dones no són simples atrezzo o víctimes passives, sinó que sovint tenen passats complexos, secrets profunds i una força d'actuació que mouen els girs de la trama.

*Escriptores de
novel·la negra*

A LES ILLES

MARIA ANTÒNIA OLIVER

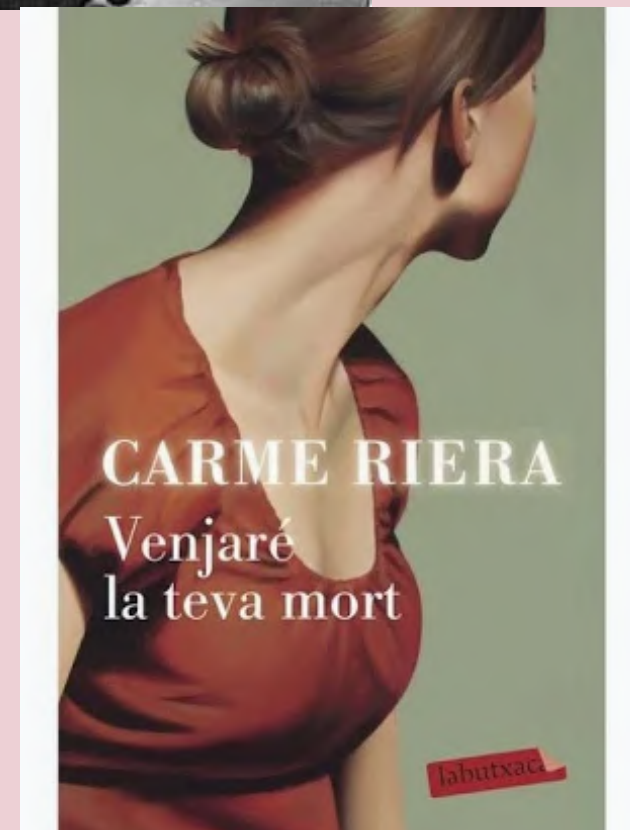
Maria Antònia Oliver (Manacor, Mallorca, 1946 - Sencelles, Mallorca, 2022) va ser escriptora, traductora, guionista, activista i gestora cultural; va ser de les primeres a denunciar el turisme a l'illa en una novel·la; va crear la primera dona detectiu de la literatura catalana, i va defensar les seves idees (feminisme i sobiranisme) fins al final. Maria-Antònia Oliver creà Lònia Guiu, **la primera detectiva de la història de la nostra literatura en llengua catalana**, en el conte "On ets, Mònica?", inclòs en el recull *Negra*.

Amb *Estudi en lila*, *Antípodes* i *El sol que fa l'ànec*, Maria-Antònia Oliver inicià una incursió en el gènere detectivesc. La Lònia Guiu ens explicarà, a través d'aquestes obres, aventures trepidants emmarcades en una Barcelona viva i actual a *Estudi en lila*; a Austràlia i a Mallorca a *Antípodes*, i altre cop a Barcelona i Mallorca i, en aquesta ocasió amb un viatge a Alemanya, a *El sol que fa l'ànec*. Tres històries diferents però una detectiva única, barreja de **força de voluntat, feminisme i tendresa** que en fan un personatge únic i singular.

CARME RIERA

Carme Riera ha cultivat la novel·la negra i d'intriga de manera ocasional, definint les seves obres sovint no tant com a «negres» estrictes, sinó com a novel·les «grisos» o «gris fosc», on la duresa del crim es veu temperada per la ironia i el sentit de l'humor. A la novel·la de Carme Riera, les dones tenen un paper central, sovint complex, rebel i marcat per la recerca de la pròpia identitat i la llibertat.

Carme Riera aborda la novel·la negra principalment a través de *Natura quasi morta* (2011), la seva primera incursió en el gènere, ambientada a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Les dones hi tenen un paper central, tant en la investigació com en el desenvolupament de la trama coral. Aquí les dones actuen com a motors de la recerca (la policia Vázquez i les joves estudiants). La sotsinspectora Vázquez: és la figura encarregada de la investigació policial per part dels Mossos d'Esquadra. Trenca amb certs estereotips del detectiu clàssic masculí de la novel·la negra; es mostra **competent, pragmàtica i bregada** en un entorn universitari sacsejat per les protestes anti-Bolonya.

CLARA BARCELÓ SELLÉS

Les dones es caracteritzen per allunyar-se del tòpic de la víctima passiva, presentant-se com a **personatges complexos, intel·ligents i amb una gran fortalesa psicològica davant situacions traumàtiques** o perills contemporanis.

A la seva saga de ciber-misteri protagonitzada per Carla Barceló i Max N. N., hi destaca el personatge de la Carla. Es tracta d'una brillant informàtica i experta en xarxes socials. Lluny de ser un personatge indefens, utilitza el seu enginy, la lògica i els coneixements tècnics avançats com a escut i arma per enfrontar-se a una ment criminal i evitar convertir-se en una víctima de ciberassetjament.

A *Sombra de Sangre*, trobam n'Astrid, una gran estrella de la música que amaga un passat borrós. Aquest personatge femení està envoltat de clarobscur: pateix amnèsia, malsons i cicatrius físiques que no sap d'on venen. A través d'ella, l'autora explora la vulnerabilitat de la fama i les conseqüències dels secrets ocults a la ment humana.

Les dones de les seves novel·les són figures proactives que fan front a la criminalitat actual (com els perills d'internet o la violència psicològica) utilitzant la seva **intel·ligència com a principal eina de supervivència**.

CONCLUSIONS

El paper de la dona en la novel·la negra ha experimentat una transformació profunda, passant d'un rol secundari i estereotipat a una presència central tant en l'autoria com en la construcció dels personatges.

Actualment, les dones ja no depenen de l'heroï masculí ni són definides per la seva relació amb ell. Les detectius, advocades o criminals femenines són ara subjectes del seu propi destí, marcant el seu camí en un món fosc i ple de conflictes. Aquest canvi reflexa no només l'evolució en el gènere, sinó també dóna resposta a les demandes socials d'una representació més igualitària i realista de les dones a la ficció.